

Oriol Bohigas, ex-regidor barceloní de Cultura. Els retalls pressupostaris forçaren la seva dimissió.

"He fet un programa que quedarà"

Oriol Bohigas ha presentat la dimissió com a regidor de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona. L'arquitecte explica a EL TEMPS les raons d'aquesta decisió.

És veritat, hi va haver un moment dolç. A mitjan març era a punt de concretar-se el pla d'inversions per a incloure'l en el pressupost del 1994. Al mateix temps, s'aprojava la candidatura de la capitalitat cultural de Barcelona. Aquest fet obligava tothom a fer un esforç per acabar els grans equipaments. Sí. Ho he de reconèixer, em vaig tornar a animar. Si bé no es resoldrien tots els problemes, es creava una base per a arribar a objectius concrets. Però aquest moment dolç només va durar quinze dies. Quan em van rebutjar l'aprovació del pla de finançament, la il·lusió se n'anava a fer punyetes. Davant aquesta situació vaig pensar que no tenia gaire sentit continuar."

Així explica Oriol Bohigas l'ànim i el desànim dels dies anteriors al 5 d'abril, dia en què va presentar la dimissió. Ell, que si té una caracte-

rística contundent, és la de ser un home fort, no amaga en aquest moment un cert abatiment. Aquell dimarts de Pasqua, a dos quarts d'onze del matí, Oriol Bohigas reunia els seus col·laboradors més pròxims de l'àrea de Cultura: la seva dimissió era irrevocable. Una estona després Pasqual Maragall, des de Brussel·les, li demanava que ajornés la notificació i que esperés la seva tornada a Barcelona. Bohigas li digué que ja era tard, que ja ho sabia tot la Virreina. Després l'ex-regidor enviava als mitjans de comunicació una carta de dues planes argumentant la seva decisió. I tot seguit el silenci. Un silenci que ara Bohigas ha trencat per explicar més àmpliament a EL TEMPS el perquè de la seva renúncia.

A alguns sectors de la cultura barcelonina, no els sorprengué gens ni mica l'abandó, que con-

L'era dels gerents

Bohigas va transformar urbanísticament Barcelona. Culturalment no ha tingut tanta sort.

Bohigas és un utòpic. I els utòpics, la història ho demostra, no sols pensen, també saben escriure, projectar i, sobretot, posar títols a les coses. Convertir les idees en consignes: vet aquí un primer pas imprescindible per a poder-les fer realitat. L'arquitecte va fer-ho quan va projectar el pla que havia de transformar urbanísticament Barcelona. Aquest "Pla Bohigas" se sustentava en tres conceptes: "higienitzar el centre", "monumentalitzar la perifèria" i "obrir la ciutat a mar". Amb aquestes tres idees simples, clares i que tothom podia entendre, la realitat va anar obrint-se pas. I ningú no podia ser capaç d'aturar-la.

El pla cultural de Bohigas no ha pogut definir-se amb aquesta claredat. Sobretot perquè no era un pla per a projectar cap idea de futur, sinó simplement per a endreçar i prioritzar el que els altres havien imaginat abans i que se'ls havia encallat. Bohigas, utopista, venia a impulsar una reordenació cultural de Barcelona, una cosa que qualsevol alt funcionari amb autoritat hauria pogut fer. La seva personalitat es va haver de manifestar no tant pel que es faria sinó pel que s'havia de deixar de fer. És per això que el seu primer informe era notícia, no per les novetats a impulsar sinó pel fre a altres projectes que podrien impedir de cloure les prioritats establertes. Bohigas parlant en negatiu: no era el seu millor estil, ni la manera d'explorar millor les seves possibilitats. Frenar tota possibilitat de projecció d'idees de futur en favor d'un principi de realitat era un mal favor per a ell i el que representa. Que l'utòpic Bohigas és realista ja ho sabem tots, i aquest és un dels seus encants intel·lectuals. Però fer-lo exercir de realista sense cap possibilitat d'imaginar projectes més enllà del que ja era cuinat és una limitació que, a la llarga, s'ha mostrat fatal.

Dimissió o cessament encobert, la marxa de Bohigas de la política cultural estricta és una mala, pèssima, notícia. Sobretot perquè simbolitza el reconeixement explícit que la cultura no és, ni serà, un element prioritari del futur de la ciutat. La seva substitució pel responsable de Finances municipal és d'una nitidesa didàctica: contra aquell qui demanava més diners per a la cultura, qui sap millor que ningú que no se'n poden donar. Més clar l'aigua: és l'era dels gerents.

Però queda, a més, una recança que probablement Bohigas mateix deu compartir. La de no haver-lo tingut en plena forma, la d'haver desaprofitat la seva capacitat d'embranchada, la seva imaginació. L'autoreferència a Folch i Torres ha acabat pesant massa: el noucentisme no era únicament seny. I Bohigas s'ha acontentat limitant-se a posar ordre, perquè no es podia fer res més. I ha acabat pensant que, en el país del sí permanent, arribar amb l'autoritat de dir "això no" ja és una radicalitat justificada. Tot i que, i ell és el primer a saber-ho, no sigui suficient.

Jordi Balló

sideraven una "dimissió anunciada". Les diverses crisis de Bohigas com a regidor i que ja el portaren a presentar una carta de renúncia a l'alcalde l'estiu del 1993 avalaven aquest argument. Tanmateix, la notícia va sorprendre, i molt, els seus col·laboradors. Perquè aparentment la crisi havia passat i es vivia una represa d'entusiasme: el 15 de març un ple extraordinari aprovava amb el suport de tots els partits polítics la candidatura de Barcelona com a capital europea de la cultura per a l'any 2001 i Bohigas era nomenat comissari d'aquest projecte. A més, dies després, el regidor es reunia amb la comissió assessora (feia més d'un any que no ho feia) i els manifestava la seva voluntat d'acabar la legislatura.

Però el 25 de març el rumb tornava a canviar. Bohigas es reunia amb Pasqual Maragall i els tinentes d'alcalde Lluís Armet, Joan Clos, Eulàlia Vintró i Joaquim de Nadal. Durant aquella reunió s'havia d'aprovar el catàleg de prioritats culturals que el regidor de Cultura havia elaborat juntament amb Joaquim de Nadal (regidor que substitueix Bohigas en l'àrea de Cultura). Aquest pla de finançament, que ascendia a 10.000 milions de pessetes, preveia que l'Ajuntament durant tres anys faria un esforç d'inversió en Cultura, a fi de poder complir els compromisos que havia adquirit i acabar una part de les infraestructures culturals començades. Però la resposta de l'alcalde i dels tinentes d'alcalde va ser negativa. Van deixar pendent el projecte. Raons: no podien assumir les inversions en els terminis en què estava plantejat el pla. La negativa va agafar Bohigas per sorpresa i la sensació de decepció, a mesura que anaven passant els minuts, era cada vegada més viva. Va discutir, però no va guanyar.

Després d'aquesta reunió, el regidor es trobava amb l'alcalde. L'arquitecte li va dir allà mateix que renunciava al càrrec. Maragall no va provar de convèncer-lo, només li demanà que continués al capdavant del comissionat per la candidatura de la capitalitat de Barcelona per al 2001. Bohigas va dir que s'ho pensaria.

El dia 26 de març, dissabte, l'arquitecte sortia cap a Londres i no tornava a Barcelona fins dilluns al vespre. Dimarts dia 29 redactava la carta de dimissió i dimecres dia 30 la deixava a l'alcaldia. En la carta renunciava a tots els càrrecs, inclòs el de comissari per a la candidatura de Barcelona capital cultural. Bohigas creia que no es podia tornar a caure en l'error de l'Olimpíada Cultural, que no s'havia de crear cap organisme autònom i que era el regidor de Cultura el qui havia de detenir el càrrec.

Pasqual Maragall, abans d'anar-se'n a Brussel·les, va enviar una carta a Bohigas. Era una nota "amable —en paraules de l'arquitecte— on em deia que entenia la situació, que quedàvem tan amics com sempre, i que estava molt agraït de tot el que havíem fet junts." Dues cartes

creuades, com un pacte de senyors, de vells amics. Bohigas i Maragall no perdien la calma.

“Amb l'alcalde, no hi tinc cap problema. Al contrari, hi crec molt. Perquè és una persona que no sé quin futur polític immediat tindrà, però sigui quin sigui, serà brillant i eficaç.”

Així és com respon l'ex-regidor a la pregunta de si ha estat una dimissió forçada per l'alcalde, que necessitava resoldre l'afer Bohigas abans d'abandonar l'alcaldia.

Bohigas parla des de la decepció, oblidant la dialèctica brillant i combativa, incidint, per sobre de tot, en els tres problemes que se li van plantejar des del principi del mandat i que ha estat incapaç de solucionar, problemes que apunta en la carta de renúncia: “Les desequilibrades insuficiències econòmiques que no permetien de fer un programa ni complir els compromisos ja establerts; els defectes estructurals en la presa de decisions que no donaven un camí eficaç d'intervenció; i la manca d'una discussió programàtica en termes polítics per situar la prioritat que podia correspondre a la cultura.”

Segons l'arquitecte, la manca de recursos econòmics és un dels factors que ha propiciat la seva dimissió, però no és l'únic: “Jo estic d'acord que l'Ajuntament ha de fer un esforç de restricció econòmica. Però aquesta restricció només es pot fer efectiva si abans s'ha estructurat un programa polític de prioritats. I jo vaig plantejar tres possibles camins per a retallar despeses en l'àrea de Cultura que no van prosperar”.

Per una banda, Bohigas es plantejava la pre-

“Jo estic d'acord que l'Ajuntament ha de fer un esforç de restricció econòmica. Però aquesta restricció només es pot fer efectiva si abans s'ha estructurat un programa polític de prioritats. I jo vaig plantejar tres possibles camins per a retallar despeses en l'àrea de Cultura que no van prosperar.”

gunta de si calia que l'Ajuntament continués pagant unes infraestructures que no corresponen a les obligacions del municipi i la necessitat de traspasar a la Generalitat i a l'estat aquelles que els pertocaven. “Parlo, per exemple, del Museu Nacional d'Art de Catalunya o de l'Orquestra Nacional de Catalunya. Per exemple, si la Generalitat ha de fer un Museu d'Etnologia, doncs cal que es faci càrrec immediatament dels únics museus d'etnologia que existeixen a Catalunya i que són els de l'Ajuntament. O les escoles; què representa que l'Ajuntament mantingui un sistema escolar propi, quan la cosa normal és que ho faci la nació? Durant dos anys he estat enviant propostes en aquest sentit i no he tingut cap resposta. Crec que hi ha per part de l'Ajuntament una certa voluntat de no abandonar aquestes responsabilitats per raons diverses, fins i tot per raons nostàlgiques i romàntiques”.

Una segona línia de restricció econòmica que plantejava el regidor era encara més agosarada que la primera: “Si no tenim prou diners per a fer-ho tot, per què no ens atrevim a fer un programa de prioritats al si de l'àrea de Cultura? Calia tenir la valentia d'explicar al ciutadà que mentre tinguem el Palau de la Música no és tan urgent un auditori i que, en canvi, el primer o el segon museu més important de l'estat espanyol, el MNAC, fa un munt d'anys que és tancat, sense poder exposar els tresors de l'art medieval català. En aquesta discussió tampoc no me'n vaig sortir. Perquè quan es parla de parar les obres de l'auditori o d'altres infraestructures tot-hom posa el cap sota l'ala i ‘vols dir..., no ho sé,

vols dir que no serà contraproductent?'. Potser jo no tinc raó, però em molestava que ningú no volgués entrar en una discussió oberta i que no em rebatessin amb bons arguments aquestes propostes."

Una tercera via, directament vinculada a la manca de recursos econòmics, girava entorn de les prioritats de l'àrea de Cultura en relació amb les prioritats d'altres àrees de l'Ajuntament: "Per exemple, en la comissió de govern, on no van aprovar el pla d'inversions de Cultura, sí que van aprovar, en canvi, el projecte d'ampliar les voreres del carrer d'Aragó i el projecte d'arreglar la plaça Molina. Home, jo sóc molt partidari de l'urbanisme, és el que realment m'interessa, però em sembla que en aquests moments les necessitats urgents de Barcelona no són l'urbanisme, sinó la cultura".

L'arquitecte que ha dissenyat la nova Barcelona urbanística no ha pogut fer el tomb cultural que la ciutat necessita. Un Ajuntament ofegat per les preocupacions econòmiques ha estat incapaç de fer realitat la voluntat de Maragall de convertir la Barcelona post-olímpica en la Barcelona cultural. L'economia s'ha imposat. Però Bohigas encara va més a fons: "Quan vaig ser delegat d'urbanisme hi havia dos objectius molt clars: la il·lusió de la democràcia i després l'objectiu dels Jocs Olímpics. El que també és cert és que en l'àmbit urbanístic vaig poder planificar, essent així que quan vaig incorporar-me a la regidoria de Cultura tots els projectes ja eren embastats. Jo seria una mica crític amb els meus antecessors. Crec que posar en marxa tantes estructures culturals sense tenir un programa econòmic no va ser un gran encert."

L'arquitecte també apunta un altre problema del qual no s'ha pogut escapar. Ho diu en un to que punxa: "Penso que el regidor de Cultura té poca capacitat de decisió. Això es

"L'Olimpíada Cultural va ser un foc d'encenalls que va fer que durant dos anys la gent es divertís, però jo crec que la funció de la política cultural no és que la gent es diverteixi durant dos anys, sinó la d'aportar els instruments perquè la gent es pugui divertir durant un segle."

fa evident quan tens l'objectiu de tirar endavant el MNAC o el MACB, però es fa impossible des del lloc modest d'un patró com qualsevol altre. Qui mana al MNAC? Doncs els successius presidents del Patronat, que són els que acaben decidint. I el cas del MACB ja fa riure. M'havia pres seriosament aquest projecte, havíem arribat a un acord amb la Generalitat per tornar a posar les coses al seu lloc i, en canvi, fa dos anys que el tema està blocat. I sembla que al final la solució adoptada per les altes autoritats municipals i nacionals és de tornar altre cop al principi: deixar Giralt Miracle de director, mantenir una autonomia en les adquisicions, acceptar la participació de la societat civil —perquè tothom qui regala una cosa és ben vingut—, no pensar que, el museu, l'ha de fer una fundació sense que hi intervinguin les institucions, que són les qui paguen i les qui realment tenen el concepte del que ha de ser la cultura del país... De manera que quan veus que tampoc no pots intervenir en això..."

Oriol Bohigas durant aquests dos anys s'ha destacat per prioritzar les infraestructures culturals respecte a la cultura efímera; ha propiciat una entesa amb la Generalitat que històricament se sabia que era difícil; s'ha enfrontat obertament a un sector de la burgesia catalana; ha fet proselitisme dels principis noucentistes i de les teories museístiques de Joaquim Folch i Torres; ha prioritzat per sobre de tot la consecució del MNAC; ha ideat un nou museu per a la ciutat, el Museu de les Arts Decoratives... I, alhora, ha tingut molt clar que a vegades els llibres són més importants que no pas determinades actuacions. No en va la seva obra *Plans i projectes per a Barcelona* (elaborada quan era delegat d'Urbanisme) ha estat el model urbanístic seguit en la construcció de la "ciutat renovada". Durant aquest període al capdavant de la regidoria de Cultura li ha quedat temps per a deixar també el seu testament: "Gràcies i desgràcies culturals de Barcelona". Ell sap que aquest document serà la pauta a seguir en els anys venidors en l'àmbit cultural de la ciutat. I això li estalvia la sensació de fracàs: "He fet un programa que quedarà". Bohigas ha evitat els premis de consolació, per això ha dit que no a continuar essent comissionat de la capitalitat cultural, no sense deixar ben clar que no s'ha de repetir una altra Olimpíada Cultural: "L'Olimpíada Cultural va ser un foc d'encenalls que va fer que durant dos anys la gent es divertís, però jo crec que la funció de la política cultural no és que la gent es diverteixi durant dos anys, sinó la d'aportar els instruments perquè la gent es pugui divertir durant un segle. Per tant, no es pot crear un any cultural fet a base d'escenografia cultural autònoma, sinó de propostes fundacionals i estructuradores de la cultura de Barcelona".

Montse Serra